

**İHSAN DOĞRAMACI VAKFI
ÖZEL BİLKENT LİSESİ**

**LİSEYE GEÇİŞ SINAVI
METİN SEÇKİSİ**

İÇİNDEKİLER

1. Düşünce Yazıları.....	3
İçimizdeki Güzellikler / İpek Ongun.....	3
Kitaplık ve Okuma / Montaigne.....	4
Küçük Prens / Tülay Gürler Kurtuluş.....	5
Ekmek Parası Diye / Oktay Akbal.....	6
2. Şiir.....	7
Baharın İlk Sabahları / Orhan Veli Kanık.....	7
Memleket İsterim / Cahit Sıtkı Tarancı.....	8
Dünyayı Çocuklara Verelim / Nazım Hikmet.....	9
3. Mektup.....	10
Atatürk'ün Zübeyde Hanım'a Yazdığı Mektup.....	10
Abraham Lincoln'un Oğlunun Öğretmenine Yazdığı Mektup.....	12
4. Hikâye.....	13
Karanfiller ve Domates Suyu / Sait Faik Abasıyanık.....	13
Gündüzünü Kaybeden Kuş / Halikarnas Balıkcısı.....	15
Gazeteci Çocuk / Halide Edip Adıvar.....	17

1) DÜŞÜNCE YAZILARI

İÇİMİZDEKİ GÜZELLİKLER

Gönlümüzün güzelliği sevgi ise, beynimizin güzelliği de düşünebilme yeteneğimizdir. O yeteneği her an, her dakika kullanalım. Unutmayalım ki düşünen insan, özgür insandır.

Kişi düşünebiliyorsa pek çok sorununu çözümleyecek, pek çok şeyi bilecektir. Herkesi dinleyin. Annenizi, babanızı, arkadaşlarınızı dinleyin. Sonra da düşünün ve sorular sorun... Neden? Nasıl? Nerede?

Sonra da oturup kararlarınızı kendiniz alın. Kararları yalnız aldığınız zaman, eziyetler de güçlükler de sonuçta bütünüyle size aittir artık. Karar alırken sorumluluk almayı da bilin. İşte bu, büyümek ve olgunlaşmaktır; özgür insan olma yolunda atılan ilk adımdır.

Büyüklerinizle, yaşlılarınızla, kendinizden küçüklerle konuşun, tartışın. Konuşarak pek çok şey öğrenildiği gibi, pek çok sorun da çözümlenebilir. Toplumumuzda, bu tür konuşma pek yaygın değil ne yazık ki! Ya susuyor, ya bağırıyoruz. Konuşmayı bilmiyoruz. Sizler bunu değiştirin.

İçimizin bir başka güzelliği de iyimserliktir. Yüreğinizin ibresi hep iyimserlikten yana olsun.

Asırlardır kötümserler, köşelerinden dünyanın kötüye gittiğinin doksan dokuz nedenini sayarlarken iyimserler epey yol almış; pek çok iş başarmışlardır. En azından denemişlerdir.

Zaten yapılan araştırmalar, başarılı olanların üstün zekalılarından çok, sıradan ama olumlu ve iyimser kişiler olduğunu ortaya koyuyor.

İPEK ONGUN

KİTAPLIK VE OKUMA

Evde bulunduğum zaman hayatım daha çok kitaplığımda geçer; oradan ev işlerini yönetmek imkanını da bulurum. Giriş kapısının hemen üstündeyim; hem bahçeyi, kümesi, avluyu görürüm, hem de evimin öteki bölümleri içinde sayılırım. Hiçbir düzene uymadan, hiçbir amaç gütmeyen bir bu kitabı, bir şu kitabı karıştırırım; zaman olur hayal kurarım, zaman olur kurduğum hayalleri ya kendim yazarım ya da bir aşağı bir yukarı dolaşarak başkasına yazdırırım.

Kitaplığım bir kulenin üçüncü katındadır; birinci katta tapınak, ikinci katta da yalnız kalayım diye sık sık yattığım bir oda ile eklentileri, kitaplığın üstünde ise büyük bir sandık odası vardır. Eskiden kitaplık, evimin lüzumsuz yeriymiş. Bense hayatımın çoğu günlerini, günlerimin de çoğu saatlerini burada geçiriyorum.

Kitaplığım yusuvarlak bir oda; masamla sandalyemi alacak kadar yer var; bir bakışta kitaplarımın tümünü birden görebileceğim şekilde düzenlenmiş beş raflı dolaplar çember halinde duvarları kaplar. Odanın, on altı adım çapında boşluğa bakan çok geniş ve çok güzel manzaralı üç penceresi var. Kışın daha az bulunurum bu odada; çünkü adından da anlaşılacağı gibi evim bir tepenin üstündedir; hiçbir odası da bu oda kadar yer almaz; bir gayret sarfetmemi gerektirdiği, ıssız bir yerde olduğu için hoşuma gider; böylece, hem çalışmamın verimli olmasını sağlar, hem de topluluktan beni uzak tutar. Oturduğum yer, böyle bir yer işte; orada tam bir egemenlik kurmaya, yalnız orasını karımdan da çocuklarımdan da, toplum hayatının geleneklerinden de uzak tutmaya çalışırım. Başka nerde olursa olsun egemenliğim sözde kalır: aslında zaten şüpheli bir egemenliktir bu. Evinde kendi kendisiyle başbaşa kalacak, kendi kendine övgüler söyleyecek, şundan bundan kaçıp gizlenecek bir yeri olmayan kişi benim gözümde zavallının biridir. Gösterişe düştün olanların bu huyları çok pahalıya oturur onlara; Pazar yerlerindeki heykellere benzerler de ondan: “Büyük başın derdi büyük olur”.

Gençken gösteriş olsun diye okurdum; sonradan, biraz da kendimi yetiştirmek için okumaya incelemeye başladım; şimdi ise vakit geçirmek, oyalanmak için yapıyorum bu işi; çıkarımı sağlamak aklımdan bile geçmedi. Kitaba karşı içimde, beni paradan çıkartan aşırı bir sevgi vardı; yalnız kendi ihtiyacımı karşılamak için değil, üç adım uzaktaki çevremi doldurmak, süslemek içindi bu sevgi; bir hayli oluyor, onu da bıraktım.

Seçmesini bilen için kitabın çok hoş meziyetleri vardır; ama her nimet bir zahmet karşılığıdır; bu zevk de ötekiler gibi belli ve arık değildir; kendisine öz, çok ağır yükleri vardır; okudukça ruh gelişir, ama kalıp, benim hiçbir zaman yüzüstü bırakmadığım kalıp, hareketsiz kalır, yıkılır, ezilir büzülür. İhtiyarlığa yöneldiğim şu anda fazla okumak kadar zararlı, kaçınılması bunun kadar gerekli bir şey bilmiyorum ben.

MONTAİGNE

KÜÇÜK PRENS

Bu kitabı okudunuz mu, bilmem. İnsan kaç yaşında olursa olsun, bu kitabı okuduğunda hayatının muhasebesini yapıyor. Bu kitap, ben kendimi bildim bileli vardır. Onu ilk kez okuduğumda, on altı yaşındaydım. Bu hafta yeniden okudum.

Kitap, bugüne kadar yirmi altı kez basıldı. Sebebi de insana kendini anlatması... İnsana, insanı anlatması... Üstelik de bunu küçük bir çocuğun ağzından yapması. Hatta bu Küçük Prens'in kim olduğu konusunda insana aman zaman bir kavram karmaşası yaşatması...

Hayat, kitaplardan öğrenilmez. Ama hayatı anlamak için, kitap okumak gerekir.

Küçük Prens, hayatın sırrına ermenin insanın kendi farkındalığı ve kararlılığına bağlı olduğunu hayal ürünü bizi gezegenlerde tatlı bir yolculuğa çıkararak anlatıyor.

Kitabın içindeki sembolik kahramanlar, bize içinde yaşadığımız dünya ve önceliklerimiz hakkında ipuçları veriyor.

O kadar sıcak, samimi hakiki, eğlenceli ve güzel ki...

Bir romanın net dilinin ya da bir masalın imkansızlığının ortak bir yaratımı gibi...

Uçağı arızalandığı için çölde onu tamir etmeye çalışan bir pilotla onun zihninde yarattığı hayali bir kahraman olan Küçük Prens'in arasında yaşanan dostluğun güzelliğiyle büyüleniyorsunuz kitabı okurken.

Küçük Prens'in karşılaştığı kişilerin tuhaf ve anlaşılmaz tavırlarını okurken hayatın içinde ne kadar çok tuhaf ve anlaşılmaz insanla karşılaştığınızı düşünerek şaşıyorsunuz.

Ümidin, güzelliğin, hayal kırıklığının, yeniden başlamanın, bilinmeyenin peşinden gitmenin, birine bağlanmanın, aidiyetin, kibrin, işe bağımlılığın, vazgeçmemenin, hayatı çok da ciddiye almamanın ama hayatın içinde bir o kadar da ciddiye alınacak küçük ipuçları bularak mutlu olmanın ayrıntılarını anlatıyor.

Hayatın içindeki önceliklerimizin ne olduğu üzerinde bizi tatlı tatlı düşündürüyor. Okurken içimiz sızlıyor, gözlerimiz doluyor, gülümsüyoruz ama en önemlisi düşünüyoruz.

“Gezeenin birinde pancar suratlı bir adam yaşıyor. Hayatında bir tek çiçek koklamamış... Tek bir yıldız bakmamış... Kimseleri sevmemiş... Hayatında tek yaptığı şey, rakamları toplamak. Bütün gün, senin gibi... ‘Ben çok ciddi bir adamım! Çok ciddi bir adamım ben!’ diye söyleniyor. Bununla da pek şişiniyor. Ama o, adam filen değil, mantarın teki!”

Tanıdık geliyor mu sevgili okurlar?

Zaman zaman etrafta, zaman zaman da aynada rastlıyor musunuz bunları yapan ya da yapmayanlara?

Antoine De Saint-Exupery'nin bu şahane klasiği çocuk kitabı zannedilir.

Ne büyük yanılgı!

İçinizdeki hâlâ bir şeyler öğrenmek isteyen o çocuğa bir şeyler anlatmanın en güzel yoludur halbuki...

TÜLAY GÜRLER KURTULUŞ

EKMEK PARASI DİYE

Yaklaşıyorlar. İki delikanlı, yüzleri tunç renginde. Bir tanesi azıcık ötede duruyor, biri yanıma sokuluyor. Bir sır verircesine, “Köyden geldik, iş bulamadık, bir yemek parası ver ağabey,” diye fısıldıyor. Önlerine bakıyorlar sonra. Suçlu suçlu. Bütün istedikleri bu yaz sıcakta karın doyurmak. Çıkarıp bir yemek parası vereceksiniz artık. Çaresi yok.

Derken şehrin başka bir köşesinde gene böyle iki delikanlı karşıma çıkıyor. Onlar da Anadolu’dan gelmişler iş aramaya. Hemşerilerini bulamamışlar, yol parası kalmamış. Bunlar da hem yemek, hem yol parası topluyorlar. Utanarak anlatıyorlar serüvenlerini. Hep aynı hikaye... Geçim sıkıntısı, büyük şehre koşuş, burda iş bulamayış...

Üst üste birkaç defa oldu böyle rastlamalar. Sonunda kuşku girdi içime. Bu genç, sapasağlam insanlar acaba dilencilikle para kazanma yolunu mu tuttular, diye düşündüm. Karaköy’de bana yanaşan iki genci bir süre izledim. Benden ayrıldılar, gittiler bir sokak köşesinde durdular. Gelip geçenleri seyre koyuldular. Uygun birini gözlüyorlardı. Yaklaşıp, acındıracakları bir insanı. Gözlerine birini kestirdiler, yanına gittiler, durdular, hafif sesle hikâyelerini anlattılar, ondan da bir şeyler aldılar. Sonra başka bir sokak köşesine gittiler. Kuşku yoktu artık. Bu aslan gibi Anadolu delikanlıları dileniyordu, avuç açıyordu gelene geçene!

Korkunç bir ürperiş sardı içimi. İnsanlarımıza ne olmuştu? Nasıl bu hale düşmüşlerdi? Kim itmişti, kim sürüklemişti? Nasıl o yağız delikanlılar, taşı sıkça suyunu çıkaracak güçte Anadolu çocukları gelip geçene el açarak dilenebiliyorlardı? Bunu keyfilerinden yapmıyorlardı herhalde. Ama bir-iki denemeden sonra bakmışlardı ki bu daha kolay, daha kazançlı; iş aramak, yorulmak gibi zorlukları bir yana bırakmışlardı. Onları gören başkaları da aynı yola sürüklenmişti.

Sonra Beyoğlu’nun yan sokaklarında uzun uzun insan kuyrukları gördüm. Gene Anadolu’nun insanları sessiz sessiz bekliyorlardı. Yabancı ülkelerde çalışmaya gitmelerini sağlayan birtakım belgelerin verilmesi için güneşin altında saatlerde duruyorlardı. Bir memur geliyor, onun yanına koşuyorlar, çevresine birikiyorlardı. Memur kızıyor, bağırıyor, küfrediyor, yerlerine gitmelerini söylüyordu. Belgeleri vermiyor, çekiliyordu. Bu defa eski yerlerine koşuyorlardı. Memur hakaret savuruyordu onlara. Çoğu aldırıyordu bu sözlere, işlerini halletmeyi düşünüyorlardı. Bazıları kıpkırmızı kesiliyordu, dünya tepelerine çöküyordu. Yaşadıklarına yaşayacaklarına pişman oluyorlardı. Hepsi ekmek parası içindi katlanılan yorgunluklar, işkenceler, hakaretler.

Anadolu’nun insanlarıydık. Kimi yollarda ikişer ikişer avuç açıyordu, çoğu da elin ülkesinde kürek sallamaya, çekiç vurmaya, madenlere inmeye gidiyordu. Ne olmuştu bize? Niye kendimize yetemiyorduk? Niye kendi insanlarımızı kurtaramıyorduk? Niye, niye ülkemizi uygarlığın gerekleriyle yüceltemiyorduk? Niye yoksullukları, çirkinlikleri, acıları yok etmek için bir dev çabasına atılamıyorduk?

Gene yolumu çevirecekler. “Ağabey iş bulamadık, bir ekmek peynir parası,” diyecekler. Vereceğiz, vermeyeceğiz, kızacağız, acıyacağız. Sonra unutacağız. En acısı bu. Unutacağız. Unutmasak bir şeyler yaparız elbet... Bir şeyler düşünüyoruz.

OKTAY AKBAL

2) ŒİR

BAHARIN İLK SABAHLARI

Tüyden hafif olurum böyle sabahlar
Karsı damda bir güneş parçası,
İçimde kuş cıvıltıları, şarkılar;
Bağıra çağıra düşerim yollara;
Döner döner durur basım havalarda.

Sanırım ki günler hep güzel gidecek;
Her sabah böyle bahar;
Ne is güç gelir aklıma, ne yoksulluğum.
Derim ki: 'Sıkıntılar durdursun!'
Sairliğimle yetinir,
Avunurum.

ORHAN VELİ KANIK

MEMLEKET İSTERİM

Memleket İsterim

Memleket isterim

Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;

Kuşların çiçeklerin diyarı olsun.

Memleket isterim

Ne başta dert, ne gönülde hasret olsun;

Kardeş kavgasına bir nihayet olsun.

Memleket isterim

Ne zengin fakir, ne sen ben farkı olsun;

Kış günü herkesin evi barkı olsun.

Memleket isterim

Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;

Olursa bir şikayet ölümden olsun.

CAHİT SITKI TARANCI

DÜNYAYI VERELİM ÇOCUKLARA

Dünyayı verelim çocuklara hiç değilse bir günlüğüne.
Allı pullu bir balon gibi verelim oynasınlar.
Oynasınlar türküler söyliyerek yıldızların arasında
Dünyayı çocuklara verelim.
Kocaman bir elma gibi verelim sıcacık bir ekmek somunu gibi
Hiç değilse bir günlüğüne doysunlar.
Bir günlük de olsa öğrensin dünya arkadaşlığı.
Çocuklar dünyayı alacak elimizden
Ölümsüz ağaçlar dikecekler.

NAZIM HİKMET RAN

3) MEKTUP

ATATÜRK'ÜN ZÜBEYDE HANIM'A YAZDIĞI MEKTUP

1 Ağustos 1920

Muhterem Valideciğim,

İstanbul'dan ayrılışımdan beri sizlere ancak birkaç telgraftan başka bir şey yazamadım. Bu sebeple büyük merak içinde kaldığınızı tahmin ediyorum. Bilhassa, hakkımda ötekenden berikinden ve gerek gazetelerden işittiğiniz tamam olmayan haberler şüphesiz merakınızı artırmıştır. Şimdi vereceğim bilgilerle tatmin olacağınız için endişe duyacak hiçbir şey yoktur.

Biliyorsunuz ki İstanbul'da iken yabancı devletler, devleti ve ulusu fevkalade sıkıştırmakta ve millete hizmet edebilecek ne kadar adamımız varsa hepsini hapis ve tevkifle, bir kısmını da Malta'ya sürerek herkesi sıkıntıya sokmakta pek ileri gidiyorlardı. Bana nasılsa ilişmemişlerdi. Fakat 3. Ordu Müfettişi olarak Samsun'a ayak basar basmaz İngilizler benden şüphelendiler, Hükümete benim gidiş nedenimi sordular.

Nihayet İstanbul'a çağırılmamı istediler, bunda ısrar ettiler. Hükümet de beni kandırarak İstanbul'a gelmemi ve İngilizlere teslim olmamı sağlamak istedi. Bunun derhal farkına vardım. Tabiatıyla kendi ayağımla gidip esir olmam doğru değildi.

Bu suretle artık resmi görevimde kalmaya imkan görmediğim gibi askerliğimi sürdürdükçe de İngilizlerin ve hükümetin hakkımdaki ısrarına karşı duyulamayacaktı. Bir taraftan da bütün Anadolu halkı, tüm ulus, hakkımda büyük bir sevgi ve güven gösterdi, "seni bırakmayız" dediler. Gerçekte vatan ve milletimizi kurtarabilmek için tek çare, askerliği bırakıp serbest olarak milletin başına geçmek ve milleti tek vücut bir hale getirmekle doğacak kudret ve ulusal gücü kullanmaktan başka çare yoktu.

Daha bir zaman bu şekilde Anadolu içinde çalışmakla her şey hallolacaktır. Yakında Millet Meclisi toplanacak ve meşru bir hükümet iktidara gelecektir. Ben de ihtimal o zaman İstanbul'a geleceğim.

Sıhhat ve afiyetteyim, katiyen hiç merak etmeyiniz.

Salih Bey ve Fuat Bey'den alacağını aldı mı? Bunu bilgi almak bakımından soruyorum. Yoksa her ne olursa olsun, hiç önemi yoktur. Siz müsterih olunuz ve bir sıkıntınız olursa derhal bana bildiriniz.

Bu mektubu getirecek olan "...." size benim hakkımda istediğiniz kadar bilgi verecektir. Kendisiyle bana bazı elbiselerimi gönderiniz.

Hemşiremin sıhhati nasıldır? Eve herhangi bir taraftan saldırıda bulunuldu mu? Hâlâ orada mısınız? Çocuklar ne yapıyor, büyüdüler mi?

Salih Bey'le madam inşallah sıhhat ve afiyettedirler. Ben kendilerini daima yad ediyorum. Madamın benim hakkımda bir rüyası vardı. Galiba o çıkacaktır. İnşallah yakında sevinç içinde görüşeceğiz.

Ben, birkaç güne kadar bir kongre için Sivas'a gideceğim. Tekrar Erzurum'a döneceğim. Tekrar ediyorum: Her işittiğinize önem vermeyiniz. Pekala bilirsiniz ki ben, yaptığımı bilirim. Netice görmeseydim başlamazdım.

Saygı ile ellerinizden, hemşiremin gözlerinden öperim.

Salih'in de gözlerinden öperim.

MUSTAFA KEMAL

ABRAHAM LINCOLN'UN OĞLUNUN ÖĞRETMENİNE YAZDIĞI MEKTUP

Öğrenmesi gerekli biliyorum; tüm insanların dürüst ve adil olmadığını. Fakat şunu da öğret ona: “Her alçağa karşı bir kahraman, her bencil politikacıya karşılık kendini adanmış bir lider vardır”. Her düşmana karşı bir dost olduğunu da öğret ona. Zaman alacak biliyorum, fakat eğer öğretebilirsen, kazanılan bir doların bulunan beş dolardan daha değerli olduğunu öğret. Kaybetmeyi öğrenmesini öğret ona ve kazanmaktan neşe duymayı. Kıskançlıktan uzaklara yönelt onu. Eğer yapabilirsen sessiz kahkahaların gizemini öğret ona. Bırak erken öğrensin, zorbaların görünüşte galip olduklarını.

Eğer yapabilirsen, ona kitapların mucizelerini öğret. Fakat ona; gökyüzündeki kuşların, güneşin yüzü önündeki arıların ve yemyeşil yamaçtaki çiçeklerin ebedi gizemini düşünebileceği sessiz zamanlar da tanı. Okulda hata yapmanın, hilekarlıktan daha onurlu olduğunu öğret ona. Ona kendi fikirlerine inanmasını öğret, herkes ona yanlış olduğunu söylediğinde dahi.

Nazik insanlara karşı nazik, sert insanlara karşı sert olmasını öğret ona. Herkes birbirine takılmış bir yönde giderken, kitleleri izlemeyecek gücü vermeye çalış oğluma. Tüm insanları dinlemesini öğret ona fakat tüm dinlediklerini gerçeğin eleğinden geçirmesini ve sadece iyi olanları almasını öğret ona. Gözyaşlarında hiçbir utanç olmadığını öğret. Herkesin sadece kendi iyiliği için çalıştığına inananlara dudak bükmesini öğret ona ve aşırı ilgiye dikkat etmesini.

Ona kuvvetini ve beynini en yüksek fiyatı verene satmasını fakat hiçbir zaman kalbine ve ruhuna fiyat etiketi koymamasını öğret. Uluyan bir insan kalabalığına kulaklarını tıkamasını öğret ona ve eğer kendisinin haklı olduğuna inanıyorsa dimdik dikilip savaşmasını öğret. Ona nazik davran ama kucaklama. Çünkü ancak ateş çeliği saflaştırır. Bırak sabırsız olacak kadar cesarete sahip olsun, bırak cesur olacak kadar sabrı olsun. Ona her zaman kendisine karşı derin bir inanç taşımasını öğret. Böylece insanlığa karşı da derin bir inanç taşıyacaktır.

Bu, büyük bir taleptir. Ne kadarını yapabilirsin bir bakalım. O ne kadar iyi, küçük bir insan, Oğlum...

4) HİKÂYE

KARANFİLLER VE DOMATES SUYU

Küçük bir çam ormanı. Vakit sabah. Arı, sinek, kuş sesi. Bir siyah gözlükten görülen yerde ve ağaçlarda güneş parçaları. Sonra uzak, göğün, kendi renginden biraz daha koyu kıyılara giden hudutlu bir deniz... İşte böyle bir yerde köyün insanlarını düşünüyorum. Kitaplar, bir zaman bana, insanları sevmek lazım geldiğini, insanları sevince tabiatın, tabiatı sevince dünyanın sevileceğini, oradan yaşama sevinci duyulacağını öğretmiştiler. Hayır, şimdi insanları, kitapların öğrettiği şekilde sevmiyorum. Şiirler, romanlar, hikayeler, masallar bana bu ilmi tahsil ettirmişlerdir. Beynin vapurdan iner inmez çantasını kapam uşaktan iğrenmemeyi, sabahleyin altı buçukta tabiatla kavga için sokağa fırlamayan adamın çalışmadığını kendi kendime öğrendim. Ama şu sabahleyin altı buçukta tabiatla kavga için sokağa fırlamayan adam, isterse akşama kadar insanları aldatmak için didinsin. Kaç para eder! Gözümde, milyonu olsa da, kalp para ile metelik etmez. Şimdi artık kimi sevdiğimi, kime saygı duyduğumu biliyorum. Günlerden beri kafamı bir adam kaplıyor (işgal ediyor dememek için). Köyde ona, “Kör Mustafa” derlerdi. Bir gözü sola doğru biraz kaymıştı. Sağ tarafının beyazı ile gözkapığı arasına ciğer kırmızısı bir et parçası oturmuştu. Böyle mi doğmuştur? Yoksa çocukken bir şey mi batmıştır?... Bu arızalı göz, öteki gözden daha parlaktır, daha siyah, daha canlı, daha zekidir. Bana, bir kamburu hatırlatıyor bu göz; tuhaf değil mi: Bir kambur insan çirkindir ama, bütün kamburlar iyi yürekli, sevimli insanlardır. Arkadaş canlısıdır, şendirler. Ne severim kamburları!...

İşte, Kör Mustafa’nın bu gözü de bir kambur insanın ruh haletini içine sindirmiş, şıkır şıkır, pırlıl pırlıl, sevimli, çapkın, canlı bir gözdür. Öteki doğru dürüst göz, onun yanında, mahçup, sönük, tatsız tuzsuz, pek de kibirlidir. Kör Mustafa, bahçelerde çalışır, gündeliğe gider, sarnıç sıvar, dam aktarır, kuyu kazar... Bizim köyün lodos tarafı gayri meskundur. Orada fundalar, yabani meşe palamutları, kocayemişler, çalı süpürgeleri bir türlü ağaç haline gelmeden, ama ağacı taklit edercesine gelişir, birbirinin içine girmiş yaşarlar. Bütün bu fundalıklar Fino kilisesinin malıdır. Kocaman, kirli sakallı, cin gibi bir papaz “fundalıklar bizimdir” diye, arada bir dolaşır. İsteyen olursa ucuza kiraya verir. Ama kimse kiralamaz. Çünkü, orman memuru buraları, Orman Kanunu gereğince orman sayar. Aralarında üç beş ufacık çam ağacının boğulduğu yabani, cüce, oduna bile gelmez çalı çırpı; orman memurunun, Orman Kanunu sayesinde mesut yaşar. Kör Mustafa nasıl becerdi bilmem?... Denize diklemesine inen bu çalılığın bir kısmını ne pahasına ayıkladı, biliyor musunuz; tırnakları pahasına. O çalı çırpının sere serpe geliştiği, bu denizlere diklemesine inen toprak öyle taşlık, öyle taşlıktı ki... Sonra Mustafa gündüzleri başka yerde çalışmak zorundaydı. Akşam olunca çalıların arasına sakladığı kazmasını alıyor, gün ağarınca kadar söküyor, koparıyor, kazıyordu. Kazdıkça kaya, kazdıkça taş. Bütün bir yaz, bütün bir kış, orman memurunun tazyiki, çalı, palamut, defne, kocayemiş, diken, ot, kök ona karşı koydular. Bu korkunç mücadeleye üç evlek toprak için Mustafa’dan başka bizim köyde kimse girişemezdi.

Kaya bitip de yumuşak, esmer, pembe bir funda toprağı bir karış meydana çıkınca bir meşe palamudunun korkunç yılan gibi kökü önüne çıkardı. Onu sökünce, orman memurunu karşısında bulurdu. O gidince, zehirli bir diken başparmağını şişirirdi; kazma körlenir, kürek

bulamaz, taş dağ gibi yığılırdı. İnsan büyüklüğünde bir kaya, yumuşak toprağın üstünde, altındaki bir insan büyüklüğünde cüssesini hiç belli etmeden yosunlu yüzüyle dikilir. Ormanları, tırnakları, ayakları, göğsü, sırtı, bütün kuvvetiyle dayanır, onu yener, yıkar. Kazma iş görmediği zaman yumruğu, yumruğu yetmediği zaman parmakları, parmakları kalın geldiği zaman tırnakları ile toprağı tırmalardı...

Bir sonbahar günü baktı ki, küçük çam ağaçları filizi, körpe diken yapraklarıyla, üç beş kocayemiş çingil çingil yemişleriyle yer yer esmer pembe, kül rengi toprağa saye salar. Biz görenler:

-Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur, dedik.

Bilmedik ki dişle, tırnakla, kanla, canla tabiat denilen canavarı yenmek lazımdır. Bendeniz bu mücadeleye şahidim. Mustafa'nın kör gözü, hiddetten ala bulandığı günleri hatırlıyorum. "Hay arslan Mustafa" der; uzakta bir çam gölgesinden korkunç kavgayı seyrederdim. Bu kavga, Romalı esirlerin arslanla döğüşmesinden şu itibarla farklı idi ki, Romalı esir, arslana bir çeyrek saat içinde yeniliyordu. Mustafa, ejderhayı bir sene içinde, bazen ümitsizlikten, bazen ümittten yeniyordu.

Bir sabah her zamanki çamın altına vardım ki, bir köylü kadın, üç yarı çıplak çocuk garip birtakım taşlar, tahtalar, saçlarla birşeyler yaparlar. Bu, her tarafından poyraz, lodos, gündeğusu, keşişleme, yıldız, karayel rüzgarı giren bir evdi. Mustafa arkasına yeşiller giymiş güçlü kuvvetli bir kadın takmış, üç evleğine çizgiler, ocaklar açıyordu.

-Arslan Mustafa, dedim, su buldun mu, su?

-Deniz kıyısında eski bir kuyu vardı. Tuzlu bir parça ama, idare edeceğiz. Şuraya bir sarnıç kazabilsem...

Onu gördün mü toparlanıyor; hayret, sevgi ve saygı ile bakıyorum. Koca yaylamızın üzerinde böyle milyonlarca insan bulunduğunu düşünüyorum. Yine dünya yuvarlağı üzerinde böyle milyonlarca insanın tırnakları, nasırları, çirkinlikleri, tek gözleri, tek kollarıyla, bir ejderha ile kavga etmek için bekleştiklerini düşünüyorum.

Küçük hanımlar! Bugünlerde bir gün nişanınız size koyu al renkli karanfiller gönderecektir. Dikkat edin, belki Mustafa'nınkilerdir. Küçük beyler, domatesler göreceksiniz çarşıda. Elmalar, ferik elmaları gibi kokulu, şekerli, tatlıdır. Keserseniz içinde çekirdekleri altın gibi parlar. Belki de lokantada bir gün şişelere doldurulmuş bir domates suyu içersiniz ve tadını fevkalade bulursunuz. Yunan tanrılarının ölmek için içtiği nektar lezzetini damağınızda hissedersiniz, emin olun ki Mustafa'nın domateslerinden bir tanesi, içtiğiniz suya katılmıştır.

SAİT FAİK ABASIYANIK

GÜNDÜZÜNÜ KAYBEDEN KUŞ

(Kısaltılmıştır)

Martılardan söz etmiyorum. Onları sayısız çığırış ve çırpınışlarıyla kıyılarda görür, durur ve görmesini de severiz. Ama o bildiğimiz martılardan çok daha büyük ve kanatları çok daha uzun bir açık deniz martısı vardır. Onlara Güney Akdeniz’de “miho” derler. İşte onlardan söz etmek istiyorum. Sanki kuş değildir de kanatlanmış bir köpük parçası -ne bileyim- bir ıssızlık parçasıdır. Denizin o hırlayan uçurumları, tepetakla dönmüş Niagara Şelaleleri gibi havaya yükselirken onlara gün doğdu demektir. İşte o zaman fırtınayı da kara bulutları da ta aşağılarda bırakırlar. İnsanın hayalini bile korkutan, çıldırtacak yüksekliklere çıkarlar. Göklerin koynunda küçücük mavi bir nokta olurlar. O nokta, çıkar çıkar da maviliklerde erir. Ve acayip kuş, maviler sahrasında, sükût ve sükûnet içinde yapayalnız kalır. Fırtınasız, açık havada başka bir âlemden geliyormuş gibi, ara sıra uzak bir çağırış duyulur gibi olur. İnsan, “Acaba gök mavileri mi dile geldi?” diye dört yana bakınır durur. Oysa öten, denizin kartalıdır. Bu fırtınalar imparatorunun hızı kasırgayı aşar. Rakibi ancak şimşektir. Denizin ve sonsuzlukların bu kayıtsız seyircisi, karaların kartalı ve akbabası gibi yırtıcı gagalı ve pençeli değildir. Enginin bu kuşu en yükseklerde uçan bir ak bulutun hayatını yaşar.

Hacı Süleyman şafaktan beri elde çifte, önde köpek, kıyı kıyı taban tepiyordu. Tan yeri uyanırken keklikler derelerden, yamaçlardan cak cacak cak, cak cacak cak ederek yeni doğan günü bütün kuşlar, böcekler, çalılar, dağlar, taşlar ve denizlerle selamlıyorlardı. Ne bir kuş, ne de bir böcek olmayan Goethe’nin bile ölürken ve kapkara ebediyete geçerken son çağırışı “Işık! Işık! Işık!”değil miydi? Çiçek, balık, kuş, insan... Hepsinin aradığı ışık işte ağarmaktaydı. Keklikler, hamam böceği, solucan, akrep, tespih böceği değillerdi ki karanlıkları arasınlar. Onlar güneşle ve güneşten yaşıyorlardı. Zavallılar o ışığı sesleriyle, şarkılarıyla içlerinin ışığından gelme ışıklarıyla esenliyorlardı. Günün ışığı keklik için güvenlik demekti. Hem kendisi hem de palazları için karanlıklardan gelen korkuların sonu idi bu. Artık çalılıkların en kuytu ve esrarlı boşlukları bile aydınlanıyordu. Bütün ana keklikler yuvalarının kenarına oturmuşlar, “Merhaba!” diyerek gevezelik ediyor ve “Bir karanlık gece daha atlattık.” diye birbirlerini kutluyorlardı.

Hacı Süleyman yürüye yürüye dik bir kayalığın dibine vardı. Her yan keklik ötüşü kesilmişti. Gelgelelim binlerce kekliğin bir taneciği bile meydanda yoktu. Hacı Süleyman köpeğine kızdı, “Senin burnun mu yok ne?” ... Köpek kuyruğunu ardına kıstı ve beş on adım öteye kaçtı. Hacı Süleyman’ın gözlerini kan bürümüşü. Bu keklik bolluğundan üç dört çift olsun vuramasın ha? Tam o sırada önünde yürüyen köpek yarı havlayış yarı uluyuştan ibaret bir ses çıkardı. Aynı zamanda da Hacı Süleyman, başının üzerinde, yükseklerde bir kanat hışırtısı duydu.

Yüksek bir kayanın tepesinde yumurtlayan bir miho kanada kalkmıştı. Hacı Süleyman birdenbire çiftesini havaya dikti ve çiftenin iki gözünü birden ateşledi. Miho kanatlarını topladı, avına saldıran bir şahin gibi aşağıya doğru düştü. Havaya, yolunan bir sürü tüy uçu. Kuş sendeledi, denklemini buldu ve bir fişek gibi dosdoğru yükseklerle fırladı. Ardı sıra bıraktığı tüyler döne döne yere indi. Yandan gelen saçmaların biri, kuşun bir gözünden öteki gözüne

geçerek ikisini birden kör etmişti. Kuş artık korkunç ve garip bir karanlıkta uçuyordu. Hiç durmadan dinlenmeden beş saat uçtu.

Doğdu doğalı tanıdığı göğü karanlıklarda aradı. Ama göğü bulamıyordu. Biliyordu. Yuvası göğün bir ke-narında, bir kayanın üzerindeydi. Yavruları yiyeceksizlikten ne hâldeydiler acaba? Annelerinin mavilerde çınlayan sesini araya araya göklere baka mı kalacaklardı? Kuş olanca kuvvetini yeni baştan kanatlarına verdi. Herhâlde bu karanlıkları aşacak ve karanlıklardan ötelere yayılan ma vilere ulaşp dalacaktı.

Böylelikle dört beş saat daha uçtu. Artık gece olmuştu. Miho hâlâ gündüzü arıyor ama bulamıyordu. Kanatları ağırlaşıyordu. Kanatlarıyla aydınlığa varamayacağını anladı. (...) Ama artık bitkindi. Gecenin karanlığında sesi sendeliyordu. Sesi dindikçe de kanatları sarkıyordu. Engin üzerliklerin bu تنها uçucusu, karaya ancak yavrularıyla bağlıydı. Yavrularının yuvasını, bağrından yolduğu tüylerle döşemişti. Son bir kez, karanlıkta iki ayaklı birer pamuk yumağına benzeyen sarı gagalı yavrularını çağırdı. Sesi kısıldı. Gırtlğından acayip gürültüler çıkararak ve tekerlenerek çırpına çırpına denize düştü. Ertesi gün ıssız denizlerde bir beyaz tüy yüzüyordu ancak.

HALİKARNAS BALIKÇISI

GAZETECİ ÇOCUK

Kıştı, dört buçukta karanlık bir gece başlıyordu. Türbe ‘ de tramvaydan inince elimde getirdiğim birkaç konserve kutusunu nasıl taşıyacağımı düşünüyordum. Tramvaydan inenlerin ayakları arasında sesleri duyulmadan uçuşan iki çıplak el kadar ayak gördüm. İnce bir ses << Haberler! >> diye bağıırıyordu. Elektrikle karanlık arasında koşan sarı, zayıf, küçük bir çocuktu. Çağırmak için elimi omuzuma koyunca küçüklüğü bende garip bir iç sızısı uyandırdı:

-Paketlerimi götürür müsün, çocuğum?

-Gazete satıyorum, hanım teyze.

Kandırdım. Gazetelerini bir koltuğunun altına koydu, hafif kollarıyla tenekelere sarıldı. İlk küçük konserve tenekesinin onun kolları arasında ne kadar kocaman olduğunu görünce yardım etmek zorunda kaldım. Artık tenekeleri beraber taşıyorduk. Ben arkasından kollarımı uzatmış, eğilmiş, tenekeleri onunla beraber tutuyordum. Belediyeyi geçip rüzgarın uluduğu karanlık yokuşa dönünce, bu durumun yalnız taşımaktan daha zor olduğunu hissettim. Fakat ikide birde yürürken göğsüme dokunan bu çıplak garip çocuk başı, soğuk taşlara zarif bir dokunuşla basıp giden ayakları bende birden bir analık duygusu uyandırdı.

-Adın ne?

-Rüstem.

-Nerede oturuyorsun.

-Şehzadebaşı ‘nda.

-Annen var mı?

-Var ya!

-Kardeşin?

Durdu:

-Üç tane.

-Ağabeyin filan?

Başını salladı:

-Hepsi küçük, ağabey benim. Üçü de kız. Biri memede.

-Baban var mı?

-Bir senedir kayıp. Muharebeye gitti, bir haber alamadık.

-Annen bir iş tutuyor mu?

-Nasıl tutsun, hanım teyze, hasta yatıyor.

-Ona, size kim bakıyor?

Bu defa isyanla, hayretle ayakları soğuk taşlara takılıp durdu. Yokuşu süpürerek inen poyrazı yenmek için sesinde azıcık yırtılmış, azıcık hırçın, fakat gurur ve kuvvet hissedilen bir incelikle:

-Ben yok muyum? Ben anneme bakamaz mıyım? Diye haykırdı.

Sesi, içimde bir şey yırttı, gözlerim ıslanıyordu. Neşeli olmağa, Rüstem ‘in halini tabii buluyor gibi görünmeğe çalışarak:

-Nasıl bakıyorsun? Anlat bakayım dedim.

Anlattı.

Sabahları gazete satıyormuş. Bazen beş, hatta – bana nasıl tesir ettiğini görmek için başını çevirdi – yedi kuruş kazanıyormuş. Öğleden sonra paket taşıyormuş. Akşamları yine gazete satarmış. Her gün on üç, on beş, yirmi kuruş bile kazanıyormuş. O zaman ekmek henüz üç kuruşu geçmemişti. Bütün bunları söylerken küçük kafasını benden çok yüksek hissediyordu. Öyle garip bir kendine güvenişi, kuvveti vardı ki, insan bu çocuğa bir iş gördürmeden bir şey veremezdi. Halbuki ben onu zavallı, küçük ayaklarını düşünüyordum:

-Rüstem, ayakkabıların var mı?

Tuhaf bir sesle güldü. Küçük kafasıyla hayata gülmeyi öğrenmiş bir adam tavrı vardı. Ayakkabı o kadar gerekli bir şey değildi.

-Bizim komşu bana eğreti bir çift ayakkabı verdi. Koşamıyorum, hem de eskiyecek, belime soktum, akşam götüreceğim.

Eğreti kelimesinde epeyce durdu. Ayakkabılarını görmek için eğildim. İki kocaman takunyayı silah gibi beline sokmuştu. Benim baktığımı görünce ince yüzünü sevimli yapan bir gülümseyiş gözlerinin içi güldü.

Kapının önüne gelmiştik. Ona kendi yaşında olan çocuklarımdan bahsettim, davet ettim. Epeyce düşündü. Vakti pek yoktu. Misafirlige gelmek adeti değildi. Fakat bana her halde geleceğini vaat etti. Karanlık sokağı gözleriyle ölçtü, bellemeye çalıştı. Sonra başını okşadım. Veda etti.

-Allaha ısmarladık, hanım teyze...

Karanlıkta küçük ses “Haberler!” diye haykırdı, kayboldu.

Ondan sonra hep Rüstem’i bekledim. Nerede gazete satan bir küçük çocuk görsem yüzüne bakıyordum.

Günler geçti, Rüstem görünmedi. Ekmek pahalılaştıkça daima içimde bir sızı, Rüstem’i düşündüm.

HALİDE EDİP ADIVAR